

**Міністерство освіти і науки України
Верхньодніпровський коледж
Дніпровського державного аграрно-економічного університету**

**МАТЕРІАЛИ
І Всеукраїнської науково-практичної
конференції
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВА»**

8 жовтня 2020 р.

**м.Верхньодніпровськ
-2020-**

Актуальні проблеми права: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції. – м. Верхньодніпровськ, 2020. –61 с.

У матеріалах збірника представлено тези доповідей, поданих на I Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Актуальні проблеми права», яка відбулася на базі юридичної циклової комісії юридичних дисциплін Верхньодніпровського коледжу ДДАЕУ 8 жовтня 2020 року. В ньому висвітлюються актуальні питання правового регулювання та правозастосування, що виникли останнім часом у державі, та формуються основні шляхи їх можливого вирішення, вдосконалення юридичної науки.

Зміст статей не завжди збігається з точкою зору редакційної колегії.

У збірнику збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть автори.

Зміст

1.	Макушев П.В.	Президент України як суб'єкт правотворчості: конституційно-правовий аналіз	4
2.	Хрідочкін А. В.	Теоретичні підходи до визначення конституційно-правового статусу Президента України	9
3.	Лабенська Л.Л.	Особливості виборчих цензів при формуванні органів місцевого самоврядування	15
4.	Алфьорова Т.М.	Історія виникнення режиму окремого проживання подружжя	19
5.	Спірідонова Ю.В.	Борг у спадок: дії спадкодавця	22
6.	Петрюк В. В.	Комерційна таємниця та питання захисту комерційної таємниці на підприємствах України	25
7.	Коваль І. В.	Деякі аспекти авторського права та відповідальність за його порушення	29
8.	Коротких О.Р., Тищенко Т.А.	Деякі питання захисту авторських прав в освіті	33
9.	Голубенко І.О.	Відвід (самовідвід) судді у цивільному процесі	38
10.	Коротких О.Р.	Правове регулювання трудового договору про дистанційну роботу	42
11.	Зелений В.М.	Закон України «Про фахову передвищу освіту»: підсумки першого року імплементації	47
12.	Семененко Л.М.	Проблеми галузі освіти, які потребують нормативного врегулювання	51
13.	Вановська Л.В.	Проблеми пільгового кредитування малого і середнього бізнесу під час карантину	56
14.	Бобрик О.В, Бобрик А.А.	Економічні та правові аспекти розвитку екотуризму в Україні	58

8. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>.

Лабенська Л.Л.
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри права факультету
права та психології,
Дніпровський гуманітарний
університет
м. Дніпро*

ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРЧИХ ЦЕНЗІВ ПРИ ФОРМУВАННІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Стаття присвячена основним етапам історичного розвитку та правової природи інституту виборчих цензів (вимог), а також їх відповідної трансформації та стану сучасного законодавчого закріплення в Україні.

На підставі відповідних історичних джерел проаналізовано зв'язок між основними виборчими вимогами для місцевих виборів за часів 19-20 сторіччя та сучасної України.

Значну увагу в статті приділено трансформації законодавчого закріплення різноманітних виборчих вимог, саме в національному законодавстві, за різних історичних етапів державного будівництва нашої країни (починаючи від її перебування у складі Російської імперії та закінчуючи реаліями сьогодення, з обранням Європейським вектором розвитку).

Вищезазначений аналіз надав можливість сформулювати відповідні пропозиції для подальшого удосконалення виборчого законодавства, яке стосується регламентації виборчих цензів та вимог, з урахуванням найкращого вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Запропоновані зміни до положень Виборчого кодексу України, що стосуються підвищення вікового цензу для набуття пасивного виборчого права громадянами, які подають свої кандидатури на посади голів сільських, селищних, міських рад, а також запровадження цензу освіти та моральності для такої категорії кандидатів.

Ключові слова: *виборчі цензи (вимоги), ценз громадянства, ценз дієздатності, ценз осілості, віковий ценз, моральний ценз*

**Labenska L.L., Institute of electoral qualifications (requirements):
history and practice of application in Ukraine**

The article deals with main stages of historical development and legal nature of institute of electoral qualifications (requirements), as well as their corresponding transformation and the state of the present legislative support in Ukraine.

Based on relevant historical sources, the relationship between the main electoral requirements for local elections in the 19th and 20th centuries and today Ukraine has been analyzed.

She has paid a considerable attention to the transformation of the legislative embodiment of various electoral requirements, namely in national legislation, at different historical stages of state building of our country (from its membership in the Russian Empire to the realities of today, with the chosen of European vector of development).

The above analysis has provided an opportunity to formulate appropriate proposals for further improvement of electoral legislation relating to the regulation of electoral qualifications and requirements, regarding the best domestic and foreign experience.

There are proposals to amend the provisions of the Election Code of Ukraine concerning raising the age limit for acquiring passive suffrage by citizens who submit their candidacies for the positions of heads of village, settlement, city councils, as well as introducing education and morality for this category of candidates.

Key words: *citizenship qualification, legal capacity qualification, residency qualification, age qualification, moral qualification,*

Вибори є одним з найдавніших та найефективніших способів формування органів влади, як на загальнодержавному рівні так і на місцевому. Разом з тим, ця форма демократії не є загальнодоступною, а можлива лише для «обраних». Саме такими «обраними» є ті, хто відповідає виборчим цензам (вимогам). Такий порядок речей не залежить від історичного етапу розвитку держави, кількості народонаселення, її політичного режиму, географічного розташування, форми територіального устрою або будь-яких інших чинників. Завжди, якщо існує держава, то й регламентуються виборчі цензи (вимоги) для тих хто обирає, тобто виборців, та для тих, кого обирають – кандидатів.

Кількість, якість та зміст виборчих цензів, в свою чергу, є одним з найвпливовіших факторів демократичності інституту виборів, об'єктивності представлення у виборних органах думки більшості, довіри до влади взагалі.

Інститут виборчих цензів є досить об'ємним та складним правовим явищем, як у просторі, так і в часі. Як зазначалося вище, він притаманний усім державам світу, в різні історичні проміжки часу, а тому може бути предметом дослідження не лише юристів, а й філософів політологів, соціологів, та навіть психологів.

Різноманітні аспекти вивчення виборчих цензів стали предметом досліджень багатьох учених – як вітчизняних, так і зарубіжних, а саме – Афанасьєва М.В., Камінська Н.В., Ключковський Ю.Б., Кравченко В.В., Козодой Л.М., Корнієнко М.І., Левенець А.В., Маклаков В.В., Максакова Р.М., Погорілко В.Ф., Радченко О.В., Ставнійчук М.І., Шаповал В.М., Чернецька О.В. та ін.

Об'єктом нашого розгляду є більш вузьке коло суспільних відносин, а саме: формування органів місцевого самоврядування в Україні на певному

історичному етапі (кінець 18-го сторіччя по даний час), і відповідно, динаміка виборчих цензів.

Оскільки завданням даного дослідження є аналіз зв'язку сучасного змісту виборчих вимог з правовими традиціями минулого, детальний історико-правовий аналіз буде зроблено на підставі законодавчих актів у галузі державотворення періоду Російської імперії (з кінця 18-го сторіччя), державності у 1917-1920 рр., радянської доби та часів сучасної України.

З кінця 18-го сторіччя на територію України, включену до складу Росії, було поширено російський суспільний та державний устрій. Місцеве самоврядування, введене на початку 17-го сторіччя, діяло у суворо визначених сферах (містах) і мало обмежену компетенцію. У 1785 р. приймається «Жалувана грамота дворянству», яка встановлює ряд особистих і майнових прав та обов'язків дворян, зокрема – право скликати дворянські зібрання [1, с. 26]. У їх роботі брали участь всі дворяни, але право голосу мали тільки особи, які досягли 25-річного віку та мали у власності село. Позбавлялися права голосу та права бути обраними, дворяни, котрі не служили, або не дослужилися до обер-офіцерського чину. У виборні адміністративні посади був встановлений майновий ценз – податний: дохід із села мав складати не менш 100 рублів [2, с. 140].

Новий етап у розвитку місцевого самоврядування в Україні пов'язаний з буржуазними реформами 60-70 рр. 19-го сторіччя. В органах земського представництва отримали закріплення такі буржуазні принципи, як: виборність всіх гласних виключно з числа учасників зібрань або з'їздів; залежність виборчого права від майнового та вікового цензів; формальна рівність та змінність всіх членів. Отже, прийняття Уложення про земські установи (1864 р.) та Городового уложення (1870 р.) дало поштовх в демократизації виборчих цензів. Зокрема встановлювалися такі виборчі вимоги: віковий ценз, майновий ценз, ценз громадянства та моральний ценз [3, с. 54].

Протягом 80-х – на початку 90-х рр. 19-го сторіччя уряд переглянув вищезазначені реформи. Так, у 1890 р. видано Уложення про губернські і повітові земські установи. Загальні виборчі вимоги залишились незмінними, проте селяни безпосередньо позбавлялися вибору гласних.

Револьюційні події 1905-1907 рр. та перша світова війна обірвали процес реформування виборчого законодавства.

Державне будівництво 1917-1920 рр. характеризується відсутністю належної правової бази виборів. Щоправда, стаття 21 Конституції УНР визначила виборчі вимоги до всіх рівнів органів влади: громадянство УНР, 21-річний вік, ценз дієздатності та моральний ценз.

Впродовж існування в Україні радянської влади, зокрема з 1919 по 1937 рр., в положеннях про місцеві органи було знижено віковий ценз до 18 років, вимагалася належність до робітничо-селянського класу та відсутність експлуататорського минулого (виборчого права позбавлялись колишні жандарми, монахи тощо).

Конституція УРСР 1937 року закріпила віковий ценз пасивного виборчого права 21-23 роки. Аж до середини 60-тих років 20-го сторіччя взагалі не існувало законодавства про місцеві органи влади. І лише у період 70-80 рр. прийняті в УРСР виборчі закони закріпили виборчі цензи, які аналогічні сучасним, а саме: громадянство УРСР, досягнення 18-річного віку, та ценз дієздатності [4, с. 78].

Наступний період розвитку виборчого законодавства безпосередньо пов'язаний із здобуттям незалежності Україною. Було розроблено декілька законів. Заслуговують на увагу виборчі цензи, що регламентувалися Законом «Про вибори депутатів і голів сільських, селищних, районних, міських, районних у містах, обласних Рад» від 1994 року. Його новелами стали: закріплення цензу осілості (необхідність постійного проживання або працювати на території відповідної Ради); віковий ценз підвищено до 25-30 років (в залежності від рівня Ради). Проте у 1998 році норми Закону «Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних міських голів» повернули до попередніх виборчих цензів: громадянство України, 18-річний вік, ценз дієздатності. Без змін ця норма Закону перейшла до Закону «Про місцеві вибори», прийнятому в 2015 році [5]. Саме такою вона залишилась і в чинному Виборчому кодексі, але додатково встановлено обмеження в частині другій статті 193 щодо неможливості бути депутатом, сільським, селищним, міським головою громадянина України, який має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, якщо ця судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку [6].

Таким чином, проаналізувавши динаміку розвитку виборчих цензів для формування органів місцевого самоврядування, доцільним було б запропонувати, законодавчо закріпити підвищення вікового виборчого цензу для кандидатів на посади голів сільських, селищних та міських рад до 25 років, а також депутатів всіх рівнів рад – 21 року.

За статистикою, формування фахівців високої кваліфікації серед державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування припадає на людей у віці, близькому до сорока років. Креативні здібності є рідкісним талантом у людей усіх вікових категорій, але вміння змінити точку дотику своїх потенційних можливостей з моменту набуття депутатського мандата або обрання на посаду залежить від рівня освіченості, професіоналізму, що одержуються особою роками. До того ж, життєвий досвід, набутий у певному віці, надає особі можливість, прийняти зважене рішення про використання пасивного виборчого права, а також запобігає невикористаним витратам з державних фондів, що формуються значною мірою за рахунок платників

податків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Болтенко Ю.О. Правовые основы организации и деятельности органов местного самоуправления на районном уровне: Дис. канд. юрид. наук. – М., 1998. - С. 26
2. Хрестоматія з історії держави і права України: Навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищих навч. закладів / За ред. В.Д. Гончаренка. – 3-тє вид., перероб.; Уклад. В.Д. Гончаренко, О.Д. Святоцький. – К., 2003. – С. 140
3. Каюк Д.Г. Формування катеринославського та херсонського дворянства в 60-ті рр. XVII – на початку XIX ст.: Дис. канд. істор. наук. – Дніпропетровськ, 2002.
4. Історія держави і права України: Підруч. / А.С. Чайковський (кер. авт. кол.), В.І. Батрименко, Л.О. Зайцев, О.Л. Копиленко та ін.; За ред. А.С. Чайковського. – К., 2004
5. Про місцеві вибори: Закон України від 14 липня 2015 року № 595-VIII (зі змінами) / Верховна Рада України . – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19>
6. Виборчий кодекс України . – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20?f>

Алфьорова Т.М.

*кандидат юридичних наук,
декан факультету права та психології,
Дніпровський гуманітарний
університет,
м. Дніпро*

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ РЕЖИМУ ОКРЕМОГО ПРОЖИВАННЯ ПОДРУЖЖЯ

Аналізуючи наукову літературу, в якій досліджувались питання інституту режиму окремого проживання подружжя, ми побачили, що інститут окремого проживання подружжя вперше з'явився у шлюбно-сімейних відносинах у Західній Європі ще в XVI столітті.

Так, у 1563 році Тридентський собор Римської католицької церкви (канони 863-866, 1378-1382 Кодексу канонів східних церков) остаточно заборонив розлучення: «Того, що з'єднав Господь, не може роз'єднати людина». Замість розірвання шлюбу було дозволено «separation a mensa et thoro» - відлучення від стола і ложа, яке не прирівнювалося до розірвання шлюбу, однак дозволяло подружжю жити окремо.

Оскільки на той час дружина зобов'язана була жити з чоловіком і всюди слідувати за ним, тобто мала, за словами доцента Львівського національного університету С.Е. Базилевича, «статус чемоданчика», то сутність такого відлучення полягала в тому, щоб надати можливість на законних підставах